

ARTYKUŁY

Wykorzystanie analizy kryminalnej w działalności organów ścigania

DOI: 10.53024/3.4.52.2023

ANDRZEJ LEBIEDOWICZ*

STRESZCZENIE

Analiza kryminalna to wielce pożyteczne narzędzie wspierające organy ścigania w procesie ustalania prawdy materialnej. Niniejsza publikacja pozwala na zapoznanie się z naukowymi poglądami na jej definicję, rodzaje, metody, formy, techniki analityczne, podstawy prawne jej stosowania przez podmioty stojące na straży porządku publicznego. Odnosi się ona także do kwestii wykorzystania danych pochodzących z jawnych źródeł informacji w procesie budowania analizy kryminalnej. Prezentuje praktyczne zalety Systemu Wsparcia Prokuratora – Moduł Analityczno-Śledczy, jak też zawiera pozytywne prognozy w związku z jego integracją z systemem PROK-SYS. Przedmiotowy artykuł porusza także kontrowersyjne zagadnienie, jakim jest wartość dowodowa tego pomocniczego narzędzia, które pozwala na dokonanie przeglądu zgromadzonego w sposób wieloźródłowy (na różnych płaszczyznach jego poszukiwań) materiału dowodowego, a także roli analityka kryminalnego w procesie karnym. Na kanwie tych rozważań formułuje wnioski *de lege ferenda* odnośnie do zrównania pozycji analityka kryminalnego z pozycją biegłego, tak by analiza kryminalna mogła być pełnowartościowym dowodem porównywanym z ekspertyzą kryminalistyczną.

Słowa kluczowe: analiza kryminalna, analityk kryminalny, cykl analityczny, narzędzia informatyczne, źródła otwarte,

WSTĘP

Zagadnienie analizy kryminalnej jest często umiejscawiane w obrębie nauki kryminalistyki, względnie na pograniczu prawa dowodowego oraz nauki kryminalisty-

* Prokurator Prokuratury Okręgowej w Lublinie, Zastępca Prokuratora Okręgowego w Lublinie; ORCID: 0000-0001-9192-6631.

ki¹. Według niektórych źródeł podstawowe elementy analizy kryminalnej powstały i były wykorzystywane już w 1846 r. w Londynie². Analiza kryminalna jako metoda pracy organów ścigania – w postaci zbliżonej do obecnej – powstała jako odpowiedź na rozwój przestępczości zorganizowanej (nierzadko o międzynarodowym charakterze), generującej znaczną liczbę przestępstw, w przeważającej mierze o charakterze gospodarczym. Potrzeba jej pojawienia się i rozwinięcia była skorelowana z postępującą budową społeczeństwa informacyjnego, traktującego informację jako jeden z podstawowych zasobów gospodarki, w którym zalew informacji (szum informacyjny) zaczął przekraczać możliwości percepcyjne jednostki³. Prowadzenie wielopodmiotowych, wielowątkowych śledztw odnoszących się do znacznego czasookresu działalności przestępczej (uprawianej w ramach zorganizowanych grup przestępczych) wymaga posiłkowania się narzędziami, które pozwalają na usystematyzowanie, uporządkowanie zgromadzonego materiału dowodowego w taki sposób, aby stał się on jasny oraz przejrzysty dla organów procesowych⁴. Analiza kryminalna jako jedna z twórczych metod myślenia była wykorzystywana w Polsce już w latach 70. XX w.⁵ Obecną postać analizy kryminalnej od jej historycznych wersji odróżnia opracowana w sposób naukowy standaryzacja technik analitycznych, skorelowana z użyciem (w ramach prezentacji) nowoczesnych metod wizualizacji jej efektów⁶. W Polsce jej sformalizowane początki sięgają przełomu wieków XX i XXI⁷. Jest ona narzędziem wspomagającym prowadzących postępowanie, gdyż wskazuje luki w informacjach oraz tym samym pozwala wyznaczyć płaszczyzny dalszego zaangażowania sił i środków, co umożliwia prowadzenie śledztwa we właściwym kierunku. Wykorzystanie analizy kryminalnej zdecydowanie prowadzi do uniknięcia powielania wysiłków, względnie trwonienia zasobów w obszarach uznanych za mało istotne⁸. Stanowi ona obecnie bez wątpienia jedno z najważniejszych narzędzi, które umożliwia czynienie spostrzeżeń co do istotnych okoliczności danej sprawy, a także przyczynia się do ustalenia sprawców poważnych przestępstw gospodarczych, jak też finansowo-skarbowych, gdyż pozwala połączyć liczne, z pozoru niezwiązane ze sobą, informacje

¹ Zob. P. Chlebowicz, *Perspektywy wykorzystania analizy kryminalnej w praktyce prokuratorskiej*, „Prokuratura i Prawo” 2013, nr 7-8, s. 263.

² Zob. A. Mroczek, *Analiza kryminalna. Zarys*, [w:] *Analiza informacji w zarządzaniu bezpieczeństwem*, red. K. Lidel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz, Warszawa 2013, s. 71.

³ Zob. P. Chlebowicz, *Perspektywy wykorzystania...*, s. 263.

⁴ Zob. A. Saj, *Wykorzystanie analizy kryminalnej w procesie karnym*, [w:] *Przestępstwa rzadko podejmowane przez organy ścigania, Aspekty kryminalistyczne, materialnoprawne i procesowe*, red. M. Trybus, T. Wilk, Rzeszów 2013, s. 272.

⁵ Zob. A. Czerwiński, *Rola technik twórczego myślenia w pracy śledczej*, „Problemy Kryminalistyki” 1979, nr 138.

⁶ Zob. A. Saj, *Wykorzystanie analizy...*, s. 272.

⁷ Zob. M. Gabriel-Węglowski, *Analiza kryminalna w pracy prokuratora*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 10, s. 125.

⁸ Zob. *Analiza kryminalna. Podręcznik dla analityków. Opracowanie Biura Narodów Zjednoczonych ds. Narcoetyków i Przestępczości*, tłum. T. Surdykowski, W. Pietr, Warszawa 2020, s. 10.

w miarodajne dla dalszego kierunku śledztwa konkluzje⁹. Z uwagi na jej liczne zalety winna być stosowana jak najpowszechniej (we wszystkich kwalifikujących się do tego przypadkach), a jej wartość dowodowa powinna wzrastać, co z czasem winno znaleźć odzwierciedlenie w stosownych uregulowaniach prawnych rangi ustawowej na gruncie procedury karnej. R. Wielki postuluje zaś prowadzenie śledztwa z wykorzystaniem ustrukturyzowanej triady analitycznej, składającej się z: analizy wywiadowczej (znajdującej zastosowanie w początkowej fazie śledztwa, a nawet przed jego wszczęciem), analizy kryminalnej (dominującej w fazie wykrywczej) oraz analizy dowodowej (pomocnej w końcowej fazie śledztwa, jak również na etapie postępowania sądowego)¹⁰.

1. KOMPONENTY CYKLU ANALITYCZNEGO I ANALIZY KRYMINALNEJ, DEFINICJA ORAZ PODSTAWY PRAWNE JEJ WYKORZYSTANIA PRZEZ ORGANY ŚCIGANIA

Podstawowym tworzywem wykorzystywanym w procesie generowania analizy kryminalnej są informacje. Zgodnie ze Słownikiem języka polskiego PWN informacja to: „1) to, co powiedziano, lub napisano o kimś lub o czymś, także zakomunikowanie czegoś; 2) dział informacyjny urzędu, instytucji; 3) dane przetwarzane przez komputer”¹¹.

Istotny problem, z którym stykają się funkcjonariusze policji zajmujący się zwalczaniem przestępczości zorganizowanej, stanowi w większości wypadków nie tyle brak informacji, ile ich nadmiar¹².

Klasyczny cykl analityczny – preferowany przez Federalne Biuro Śledcze – składa się z sześciu etapów, pośród których znajdują się następujące po sobie jego komponenty, tj.: I. Identyfikacja potrzeb informacyjnych; II. Planowanie oraz kierowanie; III. Gromadzenie niezbędnych informacji; IV. Przetwarzanie danych; V. Analiza informacji oraz formułowanie wniosków końcowych; VI. Dystrybucja efektów przeprowadzonego procesu myślowego¹³.

W 1992 r. państwa europejskie będące członkami Interpolu wygenerowały na potrzeby analizy kryminalnej następującą jej definicję: „Analiza jest to ustalanie i domniemywanie związków pomiędzy danymi o działalności przestępczej a innymi potencjalnie z nimi powiązanymi, w celu ich wykorzystania przez organy ścigania i sądownictwo”¹⁴.

⁹ Zob. M. Wojtalewicz, B. Speichert-Zalewska, *Analiza kryminalna – efektywne narzędzie zwalczania zorganizowanej przestępczości ekonomicznej*, „Przegląd Policyjny” 2019, nr 134 (4), s. 277.

¹⁰ Zob. R. Wielki, *Typy kryminalistycznej analizy informacji*, „Prokuratura i Prawo” 2022, nr 1, s. 45.

¹¹ Definicja dostępna na stronie: www.sjp.pwn.pl/sjp/informacja.24 [dostęp: 16.06.2021].

¹² Zob. W. Mądrzejowski, *Przestępczość zorganizowana. System zwalczania*, Warszawa 2019, s. 191.

¹³ Zob. P. Piasecka, *Cykl analityczny jako narzędzie w zarządzaniu bezpieczeństwem*, [w:] *Analiza informacji w zarządzaniu bezpieczeństwem*, red. K. Lidel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz, Warszawa 2013, s. 33.

¹⁴ A. Mroczek, *Analiza kryminalna...*, s. 72.

Z kolei w oficjalnym dokumencie *International Association of Crime Analysis* (IACA) zdefiniowano ją poprzez wskazanie, iż „analiza kryminalna jest zawodem i procesem, w którym zbiór ilościowych i jakościowych technik jest używany do analizy danych wartościowych dla agencji policyjnych i ich wspólnot. Zawiera on analizy przestępstw i przestępców, ofiar przestępstw, nieporządku, kwestii jakości życia, kwestii ruchu komunikacyjnego, wewnętrznych operacji policyjnych, by ich rezultaty wspierały śledztwo i oskarżenie, prowadzenie działalności patrolowej, zapobieganie przestępczości i strategii jej redukcji, rozwiązywanie problemów i ewaluacji wysiłków policji”¹⁵.

Jedna z najogólniejszych definicji analizy kryminalnej zakłada, iż jest to interpretowanie informacji zgromadzonych w sprawach, w ramach których występuje wiele podmiotów oraz znaczna liczba powiązań¹⁶.

Według W. Ignaczaka stanowi ona „metodę pracy policji polegającą na zorganizowanym i konsekwentnym poszukiwaniu oraz wykazywaniu związków zachodzących pomiędzy danymi odnoszącymi się do przestępstwa, a innymi informacjami (możliwymi do wyróżnienia), które stanowią asumpt do wygenerowania konkluzji stanowiących wsparcie dla procesów decyzyjnych”¹⁷.

M. Gabriel-Węglowski traktuje analizę kryminalną jako

ustalony na podstawie dowodów procesowych uporządkowany (wyczerpujący i czytelny) opis faktów (lub informacji o domniemanych faktach) oraz korelacji pomiędzy tymi faktami (synteza), a także ewentualnie korelacji pomiędzy tymi dowodami, przy czym takie ujęcie nie wyklucza wykorzystywania – pod warunkiem jednego ich wyodrębnienia – w procesie analitycznym także innych okoliczności niż wynikające z materiału procesowego stanowiącego dowody w rozumieniu norm prawa karnego procesowego¹⁸.

Zdaniem B. Sprengela analiza kryminalna

polega na notorycznym wyszukiwaniu, ustalaniu i weryfikowaniu związków między informacjami dotyczącymi przestępstwa a innymi danymi pomagającymi w jego wykryciu oraz ustaleniu związków między informacjami o faktach i okolicznościach dotyczących przestępstw, ich sprawców lub sprawców oraz związków między sprawcami. Jest wykorzystywana do celów procesowych i operacyjnych¹⁹.

¹⁵ *Definition and Types of Crime Analysis*, International Association of Crime Analysis, http://www.iaca.net/Publications/Whitepapers/iacawp_2014_02_definition_types_crime_analysis [dostęp: 16.06.2021].

¹⁶ Zob. K. Horosiewicz, *Czynności operacyjno-rozpoznawcze w odniesieniu do przestępstw gospodarczych*, [w:] *Przestępczość gospodarcza. Istota zjawiska. Zasady odpowiedzialności, mechanizmy przestępcze i metody działania sprawców*, red. P. Łabuda et al., Warszawa 2018, s. 320.

¹⁷ W. Ignaczak, *Wybrane zagadnienia analizy kryminalnej*, Szczytno 2005, s. 8.

¹⁸ M. Gabriel-Węglowski, *Analiza kryminalna...*, s. 128.

¹⁹ B. Sprengel, *Praca operacyjna policji*, Toruń 2018, s. 195.

Cechą charakterystyczną różnych definicji analizy kryminalnej (której nie można utożsamiać z typowaniem oraz profilowaniem kryminalnym) jest akcentowanie jej wewnętrznego i intelektualnego charakteru oraz otwarty katalog formułowanych pytań²⁰.

Ubocznie tylko wspomnieć należy, iż obok analizy kryminalnej wyróżnia się także analizę śledczą, stanowiącą jedną z form analizy informacji. J. Konieczny wskazuje, iż

analiza śledcza jako czynność jest procedurą myślową, polegającą na ścisłym i krytycznym przedstawieniu całokształtu ustaleń faktycznych określonej sprawy i zbudowaniu na tej podstawie narracji oraz argumentów dowodowych, służących możliwie najpełniejszemu poparciu centralnej hipotezy aktu oskarżenia, albo obrony osoby oskarżonej. Analiza śledcza jako wytwór ma formę dokumentu, przedstawiającego przebieg i wyniki wspomnianej procedury myślowej, dokumentu służącego stronom w uporządkowanym, konsekwentnym i optymalnym osiągnięciu celów w określonym procesie karnym²¹.

Analiza śledcza różni się od analizy kryminalnej tym, iż w toku jej tworzenia można wykorzystać tylko informacje będące środkami dowodowymi²².

W. Mądrzejowski, odnosząc się do wykorzystywania przez policję analizy kryminalnej, wskazuje, iż jest ona jedną z najbardziej przyszłościowych metod pracy operacyjnej. Dodatkowo jednak zaznacza, iż „pełne wykorzystanie analizy kryminalnej będzie możliwe dopiero wtedy, kiedy każda godna uwagi informacja będzie w policyjnych zbiorach”²³. W analogicznym tonie wypowiada się I. Kowalczyk, uznając, iż w XXI w. analiza kryminalna, obok bazy danych DNA, stała się „jednym z elementów najbardziej skutecznych w zakresie wykrywania przestępstw uważanych wcześniej za niemożliwe do wykrycia”²⁴.

Na gruncie ustawy z dnia 6 lipca 2001 r. o przetwarzaniu informacji kryminalnych – regulującej kwestię funkcjonowania Krajowego Centrum Informacji Kryminalnej – w art. 4 pkt 6 zdefiniowano „analizę informacji kryminalnych” jako „zestawianie cech, części lub składników informacji kryminalnych, a także wniosków z nich wynikających”²⁵.

Istotną rolę w procesach analitycznych prowadzonych przez policję odgrywa zo-biektywizowany, spójny system informacji uzyskanych w ramach pracy operacyjnej (z możliwością połączenia go z ogólnym zbiorem Krajowego Systemu Informacji

²⁰ Zob. *ibidem*, s. 196.

²¹ J. Konieczny, *Wprowadzenie*, [w:] *Pomiędzy kryminalistyką i procesem karnym. Z zagadnień analizy śledczej*, red. J. Konieczny, Opole 2018, s. 7.

²² Zob. I. Gdak, *Analiza materiału dowodowego w procesie karnym*, Warszawa 2018, s. 85.

²³ W. Mądrzejowski, *Przestępczość zorganizowana...*, s. 194.

²⁴ I. Kowalczyk, *Polska Policja w drodze do integracji z UE*, [w:] *Polska w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej, materiały z ogólnopolskiej konferencji popularnonaukowej*, Warszawa, 26 listopada 2002 r., s. 36.

²⁵ Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o przetwarzaniu informacji (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2448 ze zm.).

Policyjnej – KCIK), odpowiadający międzynarodowym standardom gromadzenia, przetwarzania oraz oceny informacji, tj. System Informacji Operacyjnej (SIO)²⁶. Z kolei System Meldunku Informacyjnego (SMI) stanowi najważniejszy w Systemie Informacji Operacyjnej zestaw zbiorów o charakterze centralnym, prowadzony przez Biuro Wywiadu i Informacji Kryminalnej Komendy Głównej Policji w oparciu na decyzji nr 338 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 października 2016 r. w sprawie Systemu Informacji Operacyjnych²⁷, w którym zawarte są jawne, zastrzeżone, jak też poufne informacje wykorzystywane w ramach analizy kryminalnej²⁸.

Wskazuje się, że zasadniczą funkcją analizy kryminalnej jest wspomaganie pracy wykrywczej organów ścigania. Ubocznie może ona natomiast pełnić funkcję zapobiegawczą oraz profilaktyczną (dzięki ujawnieniu i wykazaniu powiązań pomiędzy zdarzeniami, osobami, informacjami)²⁹.

Jeśli chodzi o podstawy prawne generowania analiz kryminalnych, to są one zróżnicowane dla poszczególnych organów ścigania, tj.:

– dla Policji zasadniczym aktem w tej materii jest ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji³⁰ (w art. 20 ust. 1 wskazano bowiem, że „w celu realizacji zadań ustawowych Policja jest uprawniona do przetwarzania informacji, w tym danych osobowych, z zachowaniem ograniczeń wynikających z art. 19”), a także zarządzenie nr 1012 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 września 2004 r. w sprawie stosowania przez Policję analizy kryminalnej³¹ (zgodnie z jego § 2 „analizę kryminalną stosuje się w szczególności w sprawach wielowątkowych, o dużym zasięgu terytorialnym oraz w których sposób popełnienia przestępstwa wskazuje na wysoką specjalizację działalności przestępczej lub rozwojowy charakter sprawy”)³²;

– dla Straży Granicznej kluczowe znaczenie ma zarządzenie nr 26 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 15 kwietnia 2013 r. w sprawie wykonywania przez Straż Graniczną kryminalnej analizy operacyjnej i elektronicznego przetwarzania informacji kryminalnych³³ (jak wynika z § 2 tego aktu prawnego „kryminalna analiza operacyjna zwana dalej „KAO” jest czynnością operacyjno-rozpoznawczą lub dochodzeniowo-śledczą wykonywaną w oparciu o logiczny i kreatywny proces myślowy, ukierunkowany na zidentyfikowanie istniejących źródeł i poszukiwanie nowych, wewnętrznych powiązań pomiędzy informacjami dotyczącymi przestępstwa oraz wszelkimi innymi danymi uzyskiwanymi z dostępnych źródeł w celu

²⁶ Zob. W. Mądrzejowski, *Przestępczość zorganizowana...*, s. 193.

²⁷ Dz. Urz. KGP poz. 65.

²⁸ Zob. B. Sprengel, *Praca operacyjna policji...*, s. 188.

²⁹ Zob. E. Gruza, M. Goc, J. Moszczyński, *Kryminalistyka, czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2008, s. 71.

³⁰ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 171 ze zm.).

³¹ Dz. Urz. KGP Nr 20, poz. 124, ze zm.

³² Zarządzenie nr 1012 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 września 2004 r. w sprawie stosowania przez Policję analizy kryminalnej (Dz. Urz. KGP z 2004 r. Nr 20, poz. 124).

³³ Dz. Urz. KGSG poz. 33.

ich wykorzystania w ramach innych czynności operacyjno-rozpoznawczych lub dochodzeniowo-śledczych”);

– dla prokuratury podstawową rolę odgrywa § 19 pkt 11 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. w sprawie Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury³⁴ (zgodnie z którym do zadań Biura Informacji i Analiz Prokuratury Krajowej należy w szczególności „wdrażanie systemu analizy kryminalnej w jednostkach oraz prowadzenie analiz kryminalnych w Prokuraturze Krajowej”), jak też zarządzenie Prokuratora Generalnego nr 43/16 z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie wykonywania analizy kryminalnej w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury³⁵ (wskazujące w § 2, że „analiza kryminalna obejmuje: 1) udokumentowane czynności wykonywane w oparciu o proces myślowy ukierunkowane na zidentyfikowanie istniejących i poszukiwanie nowych powiązań pomiędzy informacjami dotyczącymi przestępstwa i wszelkimi danymi uzyskiwanymi z dostępnych źródeł w celu ich wykorzystania w postępowaniu karnym, 2) statystyczną lub graficzną prezentację ustalonych powiązań przy zastosowaniu odpowiednich funkcji oprogramowania informatycznego”) oraz § 181 ust. 1 zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2016 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów oraz innych działów administracji w powszechnych jednostkach organ organizacyjnych prokuratury³⁶ (gdź jak wynika z przytoczonego przepisu, „analiza kryminalna jest wykonywana na wniosek prokuratora referenta, po jego uwzględnieniu przez kierownika komórki do spraw informatyzacji i analiz”);

– dla Centralnego Biura Antykorupcyjnego miarodajne znaczenie ma zarządzenie nr 21/20 Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego z dnia 18 sierpnia 2020 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Departamentu Analiz Centralnego Biura Antykorupcyjnego³⁷ (zgodnie z § 2 pkt 2 tego aktu do zadań departamentu należy „określenie modelu i kierunków rozwoju analizy kryminalnej, analizy strategicznej i białego wywiadu w CBA oraz koordynowanie działań jednostek CBA podejmowanych w zakresie wykorzystania tych narzędzi”).

2. TYPY, FORMY, RODZAJE I METODY ANALIZY KRYMINALNEJ

Pojęcie analizy kryminalnej nie jest terminem jednorodnym. Podstawowy podział (z uwagi na przedmiot analizy) obejmuje dwa rodzaje analizy kryminalnej, tj.:

1) analizę operacyjną (określaną także jako taktyczną) ukierunkowaną na osiągnięcie w krótkim czasie celu pożądanego przez organy ścigania (aresztowanie sprawcy czynu zabronionego, dokonanie zajęcia przedmiotu przestępstwa itp.);

³⁴ T.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1115.

³⁵ Zarządzenie Prokuratora Generalnego nr 43/16 z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie wykonywania analizy kryminalnej w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury, sygn. PK I BP 020.76.2016, niepubl.

³⁶ Dz. Urz. MS z 2017 r. poz. 174.

³⁷ Dz. Urz. CBA poz. 21.

2) analizę strategiczną, skupiającą się na celach, zagadnieniach o charakterze długotrwałym, w ramach której ustala się priorytety oraz strategię zwalczania przestępczości kryminalnej na podstawie pogłębionych badań, prognoz co do jej rozwoju (zakres, kierunki, modele przestępczości)³⁸.

Z kolei B. Sprengel rozróżnia analizę operacyjną, strategiczną oraz kryminalno-ekonomiczną (dotyczy analizy: 1) powiązań osobowych; 2) powiązań kapitałowych; 3) przepływów finansowych; 4) wydarzeń; 5) mechanizmów przestępczej działalności; 6) bilingów; 7) danych pozwalających na ustalenie wszystkich informacji o istotnym znaczeniu, a dotyczących popełnionych przestępstw; 8) porównawczej przestępstw)³⁹.

Według innego podziału możemy także wyróżnić:

a) kryminalną analizę procesową, która służy do uporządkowania wiedzy pozyskanej w ramach czynności procesowych, jak też zdobytej nadto w toku czynności operacyjnych, w sytuacji przekształcenia ich wyników (w sposób zgodny z prawem) w materiał dowodowy;

b) kryminalną analizę operacyjną, skupiającą się na danych gromadzonych w ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych, której celem jest dalsze ich ukierunkowanie (może być ona wykorzystana podczas postępowania przygotowawczego, lecz nie jest to warunkiem koniecznym jej wygenerowania z uwagi na czysto roboczy charakter)⁴⁰.

M. Kobylas proponuje z kolei podział form analizy kryminalnej na:

– formy koncentrujące się na przestępstwie (analiza sprawy, analiza porównawcza spraw, analiza przestępczości);

– formy, które skupiają się na przestępcy (analiza grup przestępczych, analiza profilu szczególnego sprawcy, analiza profilu ogólnego sprawcy);

– formy ogniskujące się na metodach znajdujących zastosowanie w sprawach (analiza metod prowadzenia sprawy, analiza metod stosowanych w sprawach)⁴¹.

Dla porównania A. Saj wyróżnił pięć form przeprowadzenia analizy kryminalnej procesowej i pozaprocessowej (jednocześnie wskazując, iż w literaturze przedmiotu występuje pięć form przeprowadzenia analizy operacyjnej, bez przyjętego przez niego różnicowania na analizę kryminalną procesową oraz pozaprocessową), tj. analizę:

I. porównawczą spraw – polegającą na wyszukiwaniu zgodnie z ustalonym algorytmem (w oparciu na wybranych kryteriach) oraz kojarzeniu danych o zdarzeniach przestępczych charakteryzujących się pełnym podobieństwem, której jej celem jest ustalenie, które z nich mogły zostać zorganizowane, popełnione przez tożsame osoby (poszukiwanie łączącego je spoiwa w postaci elementów seryjności), co

³⁸ Zob. J. Widacki, *Kryminalistyka*, Warszawa 2002, s. 84.

³⁹ Zob. B. Sprengel, *Praca operacyjna policji...*, s. 198, 200-201.

⁴⁰ Zob. M. Gabriel-Węglowski, *Analiza kryminalna...*, s. 128.

⁴¹ Zob. M. Kobylas, *Analiza kryminalna dla studentów bezpieczeństwa wewnętrznego*, Szczytno 2014, s. 15.

nierzadko prowadzi do poszerzenia zakresu działań organów ścigania o nowe osoby, podmioty, poprzez wykazanie związków z przedmiotem bieżącego postępowania przygotowawczego;

II. konkretnej sprawy – określaną także jako analiza przestępstwa, ukierunkowaną na ustalenie, co się wydarzyło w danej sprawie, kto brał udział w zdarzeniu (jakie osoby, podmioty gospodarcze), jaki był podział ról poszczególnych sprawców; z uwagi na bardzo szeroki zakres może ona przybrać postać analizy:

- a) danych informatycznych: sprowadzającej się przede wszystkim do badania i syntezy danych odnoszących się do historii logowań internetowych, historii przeglądarek internetowych, korzystania ze ściśle przypisanych adresów IP (ang. Internet Protocol),
- b) przepływu towarów: np. narkotyków, broni, jak też – w przypadku przestępstw finansowo-skarbowych – towarów (elektronika, paliwa, olej rzepakowy, metale szlachetne, produkty spożywcze, itp.) będących rzekomo przedmiotem cyrkulacji w ramach karuzel podatkowych,
- c) przepływu pieniędzy, skupiającej się na badaniu podejrzanych transakcji finansowych pomiędzy określonymi podmiotami, dokonywanymi zarówno przy wykorzystaniu systemu bankowego, jak i za pośrednictwem innych metod służących do przeniesienia kapitału,
- d) bilingów telefonicznych, koncentrującej się na syntezie odpowiednich danych pozyskanych od operatorów sieci telekomunikacyjnych, w szczególności obsługujących telefony komórkowe, skorelowanej z identyfikacją użytkowników poszczególnych numerów abonenckich MSISDN (ang. Mobile Station International Subscriber Directory Number), numerów kart SIM lub aparatów telefonicznych (weryfikacja po numerze IMEI danego aparatu telefonicznego), jak też analizą logowań do stacji bazowych telefonii komórkowej BTS (ang. Base Transceiver Station),
- e) powiązań osób lub podmiotów gospodarczych, której przedmiotem jest określenie powiązań osobowych pomiędzy ustalonymi w danej sprawie osobami (a niekiedy osobami i innymi podmiotami), a także badanie występujących zależności pomiędzy danymi podmiotami gospodarczymi (w szczególności o charakterze własności udziałów i akcji, na płaszczyźnie warstwy korporacyjnej), a w ramach tej analizy powiązań osobowych wykorzystuje się możliwości, jakie daje eksploracja sieci społecznościowych (np. Nasza Klasa, Facebook, Grono, GoldenLine, MySpace, Instagram, Twitter, identyfikatory komunikatorów internetowych typu: Skype, GG, WhatsApp czy Viber, itp.);

III. prowadzenia sprawy – stanowiącą kompleksową ocenę czynności oraz działań, które są realizowane w danej sprawie, określającą jej dalszy przebieg w celu dokonania oceny wpływu przedsięwziętych czynności na efektywność oraz skuteczność dotychczasowej pracy prowadzącego dane postępowanie (utożsamia się ją z kontrolą sposobu prowadzenia śledztwa). Pozwala to poprawić jakość gromadzonego

materiału dowodowego, a także wpływa na ewentualną decyzję o jego uzupełnieniu jeszcze w toku prowadzenia postępowania przygotowawczego;

IV. grup przestępczych – służącą do usystematyzowania wiedzy posiadanej na temat grup przestępczych, przy czym chodzi tu o uporządkowanie informacji odnoszących się do istniejącej, jak też potencjalnej struktury przestępczej tego typu; pierwszoplanowym celem tej formy analizy jest rekonstrukcja struktury, charakteru, zakresu działalności danej grupy przestępczej, poznanie hierarchii oraz roli poszczególnych jej członków;

V. profilu szczególnego – jej celem jest określenie albo przynajmniej próba określenia sprawcy danego przestępstwa lub serii przestępstw, sprowadzająca się do badania natury danego naruszenia prawa, ustalania aspektów indywidualnych przestępcy na podstawie jego zachowania przed czynem, w jego trakcie oraz po jego popełnieniu; w jej toku dochodzi do porównania cech charakterologicznych i fizycznych danej osoby z innymi charakterystykami, przy czym z uwagi na złożoność materii przy określaniu np. *modus operandi*, zdolności, zasobu posiadanej wiedzy i szczególnych umiejętności analityk kryminalny posiłkuje się wiedzą specjalistyczną fachowych podmiotów (np. psychiatrów, psychologów, medyków sądowych, socjologów)⁴².

B. Sprengel z kolei wskazuje na cztery standardowe – w jego ocenie podstawowe – metody analizy kryminalnej: 1) badania powiązań oraz współzależności; 2) porównawczą sprawców, spraw i *modus operandi*; 3) czasową; 4) danych telefonicznych⁴³.

Biorąc pod uwagę ewolucję modelu przestępczości, stopniowe odchodzenie od brutalnych przestępstw kryminalnych w kierunku finyzyjnie zorganizowanych na szeroką skalę przestępstw gospodarczych to spośród przytoczonych form analizy kryminalnej konkretnej sprawy – w ramach przestępstw skierowanych przeciwko obrotowi gospodarczemu oraz przestępstw podatkowych – ogromnego znaczenia nabiera analiza przepływów finansowych. Do jej zasadniczych celów zalicza się: ustalenie wysokości wartości majątkowych pochodzących z przestępstwa, odtworzenie tzw. śladu księgowego, poznanie tożsamości, jak też roli osób fizycznych oraz prawnych, które są zaangażowane w działalność przestępczą, pozyskanie wiedzy co do miejsc przechowywania wartości majątkowych pochodzących z przestępstw w celu ich zajęcia. Według M. Kołdys, wysuwającymi się na pierwszy plan elementami analizy przepływów finansowych – sporządzanej co do zasady w oparciu na historii rachunków bankowych – na które należy zwrócić szczególną uwagę, są przede wszystkim: „strony operacji finansowej, wartość transakcji, tytuł operacji finansowej, czas przeprowadzenia transakcji, miejsce i okoliczności dokonania transakcji”⁴⁴.

⁴² Zob. A. Saj, *Wykorzystanie analizy...*, s. 272.

⁴³ Zob. B. Sprengel, *Praca operacyjna policji...*, s. 199.

⁴⁴ M. Kołdys, *Analiza przepływów finansowych jako szczególna technika analizy kryminalnej. Praktyczne wykorzystanie*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2015, nr 13, s. 203-206.

W kontekście omawianych zagadnień warto także końcowo nadmienić o kwestii analizy geograficznej opartej na tzw. geograficznych systemach informatycznych (Geographic Information System – GIS) przeznaczonych do: przechwytywania, gromadzenia, przetwarzania oraz analizowania danych geograficznych (dane przestrzenne) oraz ich opisów, dzięki czemu możliwym jest wczesne zidentyfikowanie zagrożeń, punktów zapalnych, jak też ustalenie związków przyczynowych, poprzez wykorzystanie ortofotomap zawierających naniesioną siatkę dróg (mapy zagrożeń, typowanie melin przestępczych, miejsc przetrzymywania zakładników, tras przemytu, lokalizacji przekazania okupu). Analiza geograficzna pomaga w ustaleniu *modus operandi* sprawców, umożliwia budowanie wersji śledczych, znajduje wykorzystanie przy wykrywaniu sprawców przestępstw seksualnych. Dzięki niej możliwe jest analizowanie tzw. zegara przestępczości⁴⁵.

3. ZAWÓD ANALITYKA KRYMINALNEGO, ETAPY, ELEMENTY SPORZĄDZANIA ANALIZY KRYMINALNEJ, JEJ CELE ORAZ GŁÓWNE TECHNIKI

Według P. Chlebowicza analityk kryminalny to „funkcjonariusz lub pracownik służby policyjnej, którego zadaniem jest analiza materiałów sprawy karnej lub operacyjnej, w celach wykrywczych, jak i procesowych”⁴⁶.

W literaturze przedmiotu wskazuje się na dziesięć norm obowiązujących analityków, tj.: 1) analizowane dane, jak też informacje wywiadowcze należy wykorzystywać w celu ukierunkowywania postępowań przygotowawczych, względnie procedur operacyjnych; 2) analiza powinna być integralną częścią każdej poważnej sprawy prowadzonej przez organy ścigania; 3) efekty pracy analitycznej należy dokumentować przynajmniej w formie pisemnego sprawozdania, a stosowne opracowania graficzne również mogą zostać zaprezentowane, niemniej jednak dopuszcza się je jedynie jako uzupełnienie pisemnego raportu, nie mogą stanowić jego substytutu; 4) opracowania analityczne powinny zawierać konkluzje oraz rekomendacje, które następnie przedstawia się kadrze zarządzającej do wykorzystania w procesie decyzyjnym; 5) sporządzenie opracowania analitycznego sprowadza się do intelektualnego przetworzenia danych, zestawianie danych zaś, niebędące wynikiem porównania lub innych rozważań, nie stanowi analizy *sensu stricto*; 6) przygotowane przez analityka opracowania analityczne muszą być w najwyższym stopniu dokładne, gdyż zlecniodawcy muszą polegać na danych dostarczonych przez analityka; 7) analizy należy dostarczać terminowo, tak by ich rezultaty mogły zostać efektywnie wykorzystane; 8) analizy winny uwzględniać wszystkie istotne dane, które zostały udostępnione analitykowi (bez względu na to, z jakich źródeł zostały pozyskane oraz w jaki sposób

⁴⁵ Zob. B. Sprengel, *Praca operacyjna policji...*, s. 205.

⁴⁶ P. Chlebowicz, J. Kamińska, *Operacyjna analiza kryminalna w służbach policyjnych*, Warszawa 2015, s. 44.

znalazły się w posiadaniu zlecającego); 9) w analizie należy uwzględnić najwyższej jakości oraz najbardziej aktualne programy komputerowe, techniki analityczne, narzędzia informatyczne służące do zestawiania i wizualizacji danych będące dostępne w środowisku pracy analityka; 10) wykonana analiza winna stanowić znaczący wkład (oceniany na płaszczyźnie jakościowej) w realizację ustawowych zadań organów ścigania, dla których ją sporządzono⁴⁷.

Pożądanym jest, by kandydat na analityka kryminalnego posiadał doświadczenie powiązane z realizacją czynności dochodzeniowo-śledczych lub czynności operacyjno-rozpoznawczych⁴⁸.

Zdaniem I. Gdaka wyszkolenie analityka kryminalnego/śledczego winno obejmować takie obszary wiedzy, jak: kryminologia, prawo karne, metodyki śledcze, praktyka działalności policji, znajomość technik informatycznych, statystykę⁴⁹.

Jako że analiza kryminalna wykracza poza czynności techniczne związane z porządkowaniem materiałów w sprawie, analityk kryminalny nie jest specjalistą w rozumieniu art. 205 § 1 Kodeksu postępowania karnego z 1997 r.⁵⁰. Nie jest także – z uwagi na inny zakres zadań – biegłym, niemniej jednak jego pozycja jest najbardziej zbliżona do pozycji biegłego⁵¹.

Cel pracy analityka zamyka się w trzyetapowym procesie, na który składają się: a) wielopłaszczyznowe gromadzenie informacji skorelowane z ich zrozumieniem oraz uświadomienie sobie ich znaczenia i relacji każdego elementu względem pozostałych komponentów, b) opracowanie zgromadzonych danych w sposób obiektywny, pozwalający zrozumieć całość, c) przedstawienie sposobu zrozumienia całości informacji innym, w takim stopniu, aby proces analizy znalazł praktyczne wykorzystanie, a więc stał się podstawą do podejmowania stosownych decyzji⁵².

Pośród etapów procesu analizy kryminalnej należy wyróżnić: I. Zbieranie danych; II. Dokonywanie oceny informacji; III. Zestawienie danych; IV. Łączenie danych; V. Formułowanie przesłanek w oparciu na zgromadzonych danych; VI. Tworzenie hipotez; VII. Prezentacja wyników analizy kryminalnej⁵³.

Jeśli chodzi o wymogi formalne odnoszące się do końcowego kształtu sprawozdania z przeprowadzonej analizy kryminalnej, to nie zostały one w sposób kompleksowy

⁴⁷ Zob. *Podręcznik analizy kryminalnej dla funkcjonariuszy pionu operacyjno-śledczego. Opracowanie Biura Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości*, tłum. T. Surdykowski, W. Pietr, Warszawa 2020, s. 33.

⁴⁸ Zob. P. Chlebowicz, J. Kamińska, *Operacyjna analiza kryminalna...*, s. 44.

⁴⁹ Zob. I. Gdak, *Analiza materiału dowodowego...*, s. 202.

⁵⁰ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz.U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.), dalej jako: k.p.k.

⁵¹ Zob. P. Chlebowicz, *Perspektywy wykorzystania...*, s. 274.

⁵² Zob. *Podręcznik analizy kryminalnej dla funkcjonariuszy...*, s. 6.

⁵³ Zob. G. Krysmann, *Materiały szkoleniowe: Analiza kryminalna. Możliwości jej wykorzystania w prowadzonym postępowaniu przygotowawczym*, Biuro Prezydzialne Prokuratury Krajowej (Karpacz, 1-5 czerwca 2009 r.), s. 20, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=26> [dostęp: 18.06.2021].

uregulowane w żadnym z wewnętrznych aktów prawnych. Analogiczna konkluzja odnosi się także do aktów prawa powszechnie obowiązujących⁵⁴.

Nie mniej ważne w tym zakresie wytyczne zostały zamieszczone w zarządzeniu Prokuratora Generalnego nr 43/16 z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie wykonywania analizy kryminalnej w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury⁵⁵. Zgodnie z jego § 7 analiza kryminalna winna zawierać następujące elementy: „a) wykaz materiałów przekazanych do analizy, b) zakres i cel analizy, c) metodykę pracy analityka, d) wykaz wykorzystanych narzędzi analitycznych, e) ustalenia i wnioski z analizy, f) niezbędne diagramy analityczne”.

Dzięki prowadzonym od początku lat 90. XX w. pod egidą Interpolu prac nad ujednoczeniem technik analizy kryminalnej obecnie w tym obszarze stosowane są ujednoczone techniki stawiania hipotez, identyfikacji czynów zabronionych wskazujących związek z zasadniczymi przestępstwami, rekonstrukcji przebiegu poszczególnych przestępstw, jak też określania struktury siatek przestępczych, a nadto analizowania zakresu oraz sposobu prowadzenia działalności określanej jako przestępstwa⁵⁶.

Pośród głównych technik analizy kryminalnej wyróżnia się analizę:

I. powiązań – jej etapy to: 1) zgromadzenie wszystkich nieprzetworzonych danych; 2) określenie tematu diagramu; 3) budowa macierzy powiązań; 4) opis powiązań przy wykorzystaniu macierzy; 5) obliczenie powiązań dla każdego podmiotu; 6) sporządzenie wstępnego diagramu; 7) zmiana struktury diagramu celem czytelnego przedstawienia informacji;

II. chronologii zdarzeń – pośród jej elementów wskazuje się: lakoniczne opisy zdarzeń zamieszczone w symbolach, takich jak prostokąty, koła; linie powiązań wykorzystywane do wskazywania relacji zachodzących pomiędzy zdarzeniami (sekwencja czasowa – strzałka na każdej linii wskazuje na przepływ zdarzeń w czasie, sekwencja zdarzeń – czas zdarzenia jest w pewien sposób powiązany z jego opisem w ramach obszaru symbolu zdarzenia);

III. przepływów – pozwala na poznanie schematu przepływu dóbr: pieniędzy, narkotyków i towarów, a w ramach danej organizacji przestępczej pomaga zrozumieć sposób jej funkcjonowania; najczęściej wykorzystywane podkategorie tej analizy to: a) analiza przepływu towarów, b) analiza schematu działalności, c) analiza przebiegu zdarzenia;

⁵⁴ Zob. C. Fiertek *et al.*, *Metodyki postępowań w sprawach o poszczególne rodzaje przestępstw (opracowanie w ramach projektu „Budowa systemu wsparcia pracy prokuratora na etapie postępowania przygotowawczego i sądowego poprzez opracowanie metodyki w określonych kategoriach spraw”)*, Warszawa 2018, s. 389.

⁵⁵ Zarządzenie Prokuratora Generalnego nr 43/16 z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie wykonywania analizy kryminalnej w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury, sygn. PK I BP 020.76.2016, niepubl.

⁵⁶ Zob. A. Mroczek, *Analiza kryminalna...*, s. 72.

IV. połączeń telefonicznych – stanowi jedną z najbardziej rozpowszechnionych technik z uwagi na to, że bardzo często przynosi wartościowe wyniki. Można z niej wydzielić analizę: ilościową, statystyczną oraz powiązań⁵⁷.

4. OPRACOWANIE WNIOSKÓW ORAZ PREZENTACJA WYNIKÓW ANALIZY KRYMINALNEJ

Zestawienie materiałów pochodzących z wielu źródeł, względnie analiza danych liczonych nierzadko w tysiącach pozycji (np. ruch sieciowy, komunikacja elektroniczna, połączenia telefoniczne, transakcje), możliwe są w drodze zastosowania wyspecjalizowanych narzędzi informatycznych przeznaczonych do realizowania zadań stojących przed analitykami kryminalnymi. W pierwszym rzędzie wskazać należy na oparte na matematycznych algorytmach aplikacje, takie jak: Analystst's Notebook, iBase czy LINK. Wskazane narzędzia są wykorzystywane do automatyzacji podstawowych czynności analitycznych, gdyż pozwalają na tworzenie i przeszukiwanie relacyjnych baz danych. Dzięki nim możliwe jest generowanie raportów na podstawie sformułowanych zapytań. Z uwagi na swoje właściwości pozwalają one na graficzną prezentację kluczowych procesów czy powiązań pomiędzy analizowanymi elementami⁵⁸.

Najczęściej stosowany przez analityków kryminalnych program Analystst's Notebook umożliwia wykonanie analizy:

- całej sprawy (w ramach której dochodzi do odtworzenia poszczególnych zdarzeń oraz ujawnienia towarzyszących im wszystkich okoliczności);
- porównawczej spraw (jej istota sprowadza się do zestawienia spraw cechujących się pewnym podobieństwem, po to, by ustalić, czy łącznikiem pomiędzy nimi jest ten sam sprawca);
- grupy przestępczej (ukierunkowanej na poznanie struktury tej organizacji, jak też pozycji zajmowanej w hierarchii przez poszczególne osoby biorące aktywny udział w działalności przestępczości zorganizowanej);
- prowadzenia sprawy (następstwem analitycznego procesu myślowego jest wygenerowanie diagnozy skuteczności działań o charakterze wykrywczym);
- profilu szczególnego (mającej na celu dokonanie rekonstrukcji cech: społecznych, psychologicznych, biologicznych danej osoby). Wyniki działań analitycznych przeprowadzonych za pomocą Analystst's Notebook mogą być poddane wizualizacji poprzez opracowanie wykresu powiązań, wydarzeń, przepływów, połączeń telefonicznych, wniosków⁵⁹.

Opracowany przez naukowców z Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie polski system LINK może być używany do opracowania modelu danego związku

⁵⁷ Zob. *Analiza kryminalna. Podręcznik dla analityków...*, s. 35-64.

⁵⁸ Zob. C. Fiertek *et al.*, *Metodyki postępowań w sprawach...*, s. 373.

⁵⁹ Zob. I. Gdak, *Analiza materiału dowodowego...*, s. 76.

przestępczego. Analizując dane na jego temat, pozwala na ustalenie struktury organizacyjnej, identyfikację jej członków, celu działania, relacji, ról odgrywanych przez poszczególnych członków organizacji. Dzięki przeprowadzeniu procesu analitycznego wizualizacja przy użyciu omawianego programu obejmuje: zobrazowanie przemieszczania się osób w oparciu o dane bilingowe użytkowane przez figurantów telefonów, poszukiwanie oraz wizualizację pewnych wzorców występujących w analizowanych danych, monitorowanie oraz analizę aktywności wykazywaną przez osoby użytkujące komputery. Pozwala też na monitorowanie Internetu, przy czym zaprezentowane powyżej możliwości nie stanowią katalogu zamkniętego⁶⁰.

Aplikacja iBase4 pozwala na przechowywanie, analizę oraz wizualizację skomplikowanych powiązań zachodzących pomiędzy określonymi danymi. Jeśli chodzi o strukturę tego narzędzia analitycznego, to dane są przechowywane w bazach danych mających postać rekordów obiektów oraz połączeń. Omawiana aplikacja służy zatem do analizy danych oraz obsługi baz danych, a także do przedstawiania ich w formie raportów analitycznych. Daje również możliwość zaprezentowania danych oraz związków zachodzących pomiędzy nimi w formie graficznej⁶¹.

Oprócz wzmiankowanych kombajnów analitycznych (Analyst's Notebook, iBase, LINK) zastosowanie w pracy analityków kryminalnych znajdują także pomocnicze aplikacje, pełniące funkcję uzupełniającą wobec zasadniczych narzędzi, takie jak chociażby: Microsoft Access (pomaga tworzyć i przeszukiwać bazy danych), Microsoft Excel (nieoceniony z uwagi na uniwersalne właściwości arkusza kalkulacyjnego), Import Wizard (pozwala na import plików tekstowych do MS-Access, MS-Excel), Abby Fine Reader (umożliwia konwersję skanów oraz formatu PDF na formy edytowalne), Imex/Import Export (zapewnia przetwarzanie danych nieustrukturyzowanych), Link Money (pozwala na przeprowadzenie analizy finansowej), Doc Fetcher (wyszukuje zdefiniowane frazy, ciągi znaków), Aid4Mail (narzędzie użyteczne do odczytywania zawartości skrzynek elektronicznych), GPS Visualiser (pomocny przy tworzeniu tras przemieszczania się poprzez nanoszenie danych z plików GPS na mapę), Netdraw (umożliwia analizę sieci społecznościowych), draw.io (przeznaczony do rysowania prostych diagramów przedstawiających zależności pomiędzy obiektami), MD5Checksum Tool (wykorzystywany do weryfikacji i generowania sum kontrolnych)⁶².

Integracja danych – poprzedzająca interpretację lub logiczne rozumowanie – stanowi pierwszy etap procesu analitycznego, który obejmuje łączenie danych pochodzących z różnych źródeł w ramach przygotowań do generowania wniosków, a do

⁶⁰ Zob. *ibidem*, s. 81.

⁶¹ Zob. *Materiały szkoleniowe. Analiza kryminalna...*, s. 15, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=26> [dostęp: 18.06.2021].

⁶² Zob. C. Fiertek *et al.*, *Metodyki postępowania w sprawach...*, s. 374-375.

przedstawienia tych informacji można użyć różnych technik. Najczęściej wykorzystywanymi sposobami tworzenia diagramów są w szczególności:

- a) porównanie danych – służące do zilustrowania związków zachodzących pomiędzy różnymi zmiennymi,
- b) diagram przepływów – wymierna pomoc przy badaniu przepływów pieniędzy, przedmiotów pochodzących z przestępstwa lub innych dóbr, narkotyków, pojazdów będących przedmiotem paserstwa,
- c) diagram powiązań – obrazujący relacje między obiektami występującymi w sprawie (np. powiązania osobowe, powiązania kapitałowe w obrębie warstwy korporacyjnej, schemat, hierarchia zorganizowanej grupy przestępczej),
- d) opracowywanie profilu finansowego – mające na celu wykrycie ukrytych przychodów osób fizycznych lub podmiotów gospodarczych, jak też ujawnienie wskaźników przestępczości gospodarczej,
- e) schemat działalności – zmierzający do identyfikacji czynności przedsięwziętych w ramach danej działalności przestępczej,
- f) diagram chronologii zdarzeń – ukierunkowany na przedstawienie chronologicznych relacji pomiędzy obiektami, prezentujący sekwencje zdarzeń,
- g) diagram częstotliwości – służący do zorganizowania, podsumowania oraz zinterpretowania danych o charakterze ilościowym⁶³.

W toku formułowania wniosków końcowych w ramach analizy kryminalnej zachodzi konieczność posiłkowania się dwoma typami rozumowań, tj. indukcyjnymi (wniosek może wynikać z przesłanek, czyli twierdzeń, niemniej jednak nie ma gwarancji, czy wniosek jest prawdziwy, nawet gdy przesłanki są prawdziwe), dedukcyjnych (wniosek musi być wyciągnięty z przesłanek, a zatem jeśli przesłanki są prawdziwe, to i wnioski są prawdziwe)⁶⁴.

Podczas sporządzania opracowań analitycznych należy mieć na uwadze takie podstawowe zasady, jak: precyzja, ekonomia oraz przejrzystość myśli⁶⁵.

Najważniejszym elementem analizy kryminalnej są sformułowane w jej części końcowej wnioski, przy czym w ramach dowolnego zbioru przesłanek pozyskanych z określonego zestawu danych poszczególne przesłanki można łączyć na różne sposoby, tak by tworzyć różnego rodzaju wnioski (wymagające badania, by można je było uznać za fakt). Na kanwie analizy kryminalnej można wyróżnić cztery rodzaje wniosków:

- 1) szacunek – czyli wniosek odnoszący się do całości, sformułowany na podstawie próbek, zazwyczaj mających charakter ilościowy;
- 2) konkluzję – czyli gruntownie uzasadnione wyjaśnienie danego stanowiska;

⁶³ Zob. *Podręcznik analizy kryminalnej dla funkcjonariuszy...*, s. 14.

⁶⁴ Zob. A. Mroczek, *Analiza kryminalna...*, s. 68.

⁶⁵ Zob. K. Liedel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz, *Analiza informacji. Teoria i praktyka*, Warszawa 2012, s. 81-82.

- 3) hipotezę – stanowiącą wstępne wyjaśnienie; teoria wymagająca dodatkowych informacji, aby mogła zostać odrzucona lub potwierdzona;
- 4) prognozę – to wniosek dotyczący wystąpienia danego zdarzenia w przyszłości⁶⁶.

5. RODZAJE DANYCH WYKORZYSTYWANYCH W PROCESIE GENEROWANIA ANALIZY KRYMINALNEJ, ICH WIARYGODNOŚĆ ORAZ WYKORZYSTANIE „BIAŁEGO WYWIADU” W TOKU JEJ TWORZENIA

Analiza kryminalna jest elementem wywiadu kryminalnego⁶⁷. Źródła informacji wykorzystywanych przez analityków kryminalnych możemy ogólnie podzielić na źródła: zamknięte, niejawne oraz otwarte. Chodzi tu o:

I. informacje pochodzące ze źródeł zamkniętych – stanowią je dane, które są gromadzone w ściśle określonym celu, a ich dostępność dla ogółu społeczeństwa jest ograniczona, przy czym często przybierają one postać ustrukturyzowanych baz (ogólne rejestry informacji kryminalnych, bazy z danymi osobowymi zebranymi w toku prowadzenia czynności wobec wytypowanych figurantów, dane dotyczące rejestracji pojazdów, uzyskanych pozwoleń na broń itp.).

II. informacje pochodzące ze źródeł niejawnych – stanowią je dane zgromadzone operacyjnie przez wykorzystanie specjalnie do tego celu przeznaczonych środków niejawnych (obejmujących m.in. wykorzystanie osobowych źródeł informacji, jak też techniki operacyjnej), przy czym wyraźnie trzeba tu zaznaczyć, iż wykorzystanie informacji ze źródeł niejawnych może wprawdzie znacząco podnieść jakość tego opracowania analitycznego z uwagi na fakt, że informacje te co do zasady są bardzo precyzyjne, niemniej jednak zamieszczenie w opracowaniu tej kategorii danych może sprawić, iż zmniejszy się stopień jego wykorzystania wobec powstałych siłą rzeczy ograniczeń w jego rozpowszechnianiu.

III. informacje ze źródeł otwartych (OSINT) – stanowią je dane ogólnodostępne („szara literatura”, raporty techniczne czy ekonomiczne wyniki badań naukowych, powiązane z danym tematem biuletyny informacyjne, tzw. białe księgi, materiały pochodzące z konferencji, rozprawy, doktoraty, dokumenty konsultacyjne itd.), których zasadniczym mankamentem jest to, że tego typu dane nierzadko są tendencyjne, niedokładne lub mają sensacyjny wydźwięk, co generuje trudności w zakresie oceny ich przydatności do czynienia miarodajnych ustaleń w danej sprawie⁶⁸.

Dane przetwarzane w toku kreowania analizy kryminalnej, a zaprezentowane poniżej są bardzo różnorodne, nie tworzą katalogu zamkniętego i obejmują m.in.:

- 1) informacje pochodzące z rejestrów zewnętrznych: KRS, CEiDG, PESEL, CE-PiK, Noe.NET;
- 2) dane wygenerowane z portali społecznościowych, komunikatorów internetowych, wpisy na forach, treść, nagłówki poczty e-mail;

⁶⁶ Zob. *Podręcznik analizy kryminalnej dla funkcjonariuszy...*, s. 15.

⁶⁷ Zob. W. Mądrzejowski, *Przestępczość zorganizowana...*, s. 191.

⁶⁸ Zob. *Analiza kryminalna. Podręcznik dla analityków...*, s. 12.

- 3) dane retencyjne uzyskane od operatorów telekomunikacyjnych, obejmujące różne typy teletransmisji, tj. dane geolokalizacyjne w postaci logów BTS, połączenia głosowe, SMS-y, MMS-y, sesje internetowe, połączenia/usługi systemowe;
- 4) dane przesłane przez Generalnego Inspektora Informacji Finansowej, odnoszące się do transakcji ponadprogowych oraz sklasyfikowanych jako podejrzane;
- 5) wszelkiego rodzaju dokumentację księgową w postaci zestawień transakcji na rachunkach bankowych, wykazów operacji z kas fiskalnych, paragonów, faktur, rachunków, druków KP, KW, sprawozdań finansowych, ksiąg rachunkowych, raportów kasowych, RW, PW, listy płac kart wynagrodzeń pracowników zatrudnionych w danym podmiocie, deklaracji ZUS DRA' wykazów z programów księgowych, jednolitych plików kontrolnych (JPK);
- 6) dokumenty transportowe, magazynowe (pochodzące od przewoźników, względnie spedytorów), w tym dokumentację związaną z międzynarodowym przewozem drogowym towarów (listy przewozowe CMR);
- 7) decyzje wymiarowe wydane przez urzędy skarbowe;
- 8) dokumentację komorniczą obejmującą księgi pieniężne, kwitariusze, zajęcia komornicze itp.;
- 9) dokumenty o charakterze prywatnym, takie jak: listy, zeszyty, fotografie, notatki osobiste itp.;
- 10) wykazy wygenerowane z systemów Narodowego Funduszu Zdrowia związane z udzielaniem świadczeń medycznych czy też z wystawianiem recept;
- 11) dokumentację medyczną;
- 12) dane pochodzące z portali aukcyjnych (Allegro, OLX itp.);
- 13) dane sesji w sieci teleinformatycznej: adresy IP, logi serwerowe, czas, liczba przesłanych danych;
- 14) protokoły: oględzin (osób, rzeczy miejsc), przesłuchań, zatrzymań, przeszukań;
- 15) opinie biegłych o różnych specjalizacjach;
- 16) umowy: sprzedaży, kredytowe, pożyczkowe, o pracę, zlecenia, o dzieło;
- 17) listy obecności z danego zakładu pracy;
- 18) dane pochodzące z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych;
- 19) zapisy z kamer przemysłowych, monitoringu jak też inne materiały audio/wideo (w tym 18+), nagrania rozmów itp.;
- 20) materiały audio i stenogramy pochodzące z kontroli operacyjnej;
- 21) księgi meldunkowe z hoteli;
- 22) dane ustalone w toku oględzin tachografów;
 - a) logi GPS z rejestratorów zamontowanych w pojazdach;
 - b) zrzuty z urządzeń w postaci czujników, których zadaniem jest monitorowanie zużycia paliwa w firmach spedycyjnych;
 - c) oświadczenia majątkowe;
- 4) przepływy środków dokonywane w ramach poza bankowych systemów płatniczych (na rynku kryptowalutowym);
- 5) wykazy z pozagiełdowego rynku walutowego Forex;
- 6) wyniki badań poligraficznych;

- 7) wyniki badań hipnotycznych;
- 8) drzewa genealogiczne⁶⁹.

Z uwagi na autonomiczną formę zbierania informacji biały wywiad stanowi jeden z elementów analizy kryminalnej⁷⁰.

Analitik, sporządzając analizę kryminalną, nie może poprzestać wyłącznie na zamkniętych lub niejawnych źródłach informacji (uznając je oczywiście za przydatne oraz zawierające wiarygodne i znaczące dane), gdyż dodatkowe wykorzystanie informacji pochodzących ze źródeł otwartych zwiększa stopień wiarygodności produktu końcowego, a także staje się katalizatorem do dalszego gromadzenia informacji ze źródeł zamkniętych lub niejawnych⁷¹.

Dane uzyskane w ramach białego wywiadu – po ich niezbędnej weryfikacji – mogą być z powodzeniem wykorzystane jako element analizy kryminalnej⁷².

Według B. Święczkowskiego „biały wywiad to jedna z metod działania służb specjalnych polegająca na uzyskiwaniu i monitoringu jawnych informacji przede wszystkim do celów analityczno-informacyjnych służb”⁷³.

T. Aleksandrowicz wyróżnił cztery źródła otwartych danych (podlegających analizie), tj.: 1) komercyjne bazy danych; 2) informacje ogólnodostępne; 3) opracowania wydawane przez indywidualnych ekspertów; 4) „szarą literaturę”⁷⁴.

B. Stromczyński i P. Waszkiewicz zwracają z kolei szczególną uwagę na rolę analizy przez organy ścigania danych zamieszczonych na serwisach społecznościowych rozumianych jako „platformy do budowania sieci społecznych lub relacji pomiędzy osobami, które łączą wspólne zainteresowania, aktywność, pochodzenie lub powiązania z realnego życia”⁷⁵.

Mając na uwadze powyższe, analitik kryminalny winien, sporządzając analizę kryminalną, korzystać zatem nie tylko ze źródeł osobowych i rzeczowych, lecz także z baz danych oraz Internetu, zapewniającego niewątpliwie dostęp do szerokiej gamy otwartych źródeł informacji⁷⁶.

Informacje wykorzystywane w toku tworzenia analizy kryminalnej, aby mogły posłużyć do czynienia na ich podstawie miarodajnych ustaleń, muszą być przetworzone,

⁶⁹ Zob. C. Fiertek *et al.*, *Metodyki postępowania w sprawach...*, s. 377-379.

⁷⁰ Zob. A. Ziółkowska, *Biały wywiad jako narzędzie uzupełniające czynności z zakresu techniki kryminalistycznej*, „Acta Universitas Lodzianis. Folia Iuridica” 2018, t. 82, s. 69.

⁷¹ Zob. *Podręcznik analizy kryminalnej dla funkcjonariuszy...*, s. 12.

⁷² Zob. M. Kobylas, *Analiza kryminalna...*, s. 12.

⁷³ B. Święczkowski, *Wykorzystanie tzw. białego wywiadu w działalności analityczno-informacyjnej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, [w:] *Biały wywiad. Otwarte źródła informacji – wokół teorii i praktyki*, red. W. Filipkowski, W. Mądrzejowski, Warszawa 2012, s. 165.

⁷⁴ T. Aleksandrowicz, *Biały wywiad w walce z terroryzmem*, [w:] *Rola mediów w przeciwdziałaniu terroryzmu*, red. K. Liedel, P. Piasecka, Warszawa 2009, s. 81.

⁷⁵ B. Stromczyński, P. Waszkiewicz, *Biały wywiad w praktyce organów ścigania na przykładzie wykorzystania serwisów społecznościowych*, „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 5, s. 155.

⁷⁶ Zob. A. Kaucz, M. Kiedrowicz, M. Skinder-Pik, *Gromadzenie i przetwarzanie danych mających związek ze zwalczaniem przestępczości finansowej. Zasady dostępu, ograniczenia prawne*, Warszawa 2016, s. 74.

a następnie sklasyfikowane poprzez poddanie ich ocenie pod względem wiarygodności. W tym celu w ramach analizy kryminalnej zastosowanie znajduje opracowany przez National Criminal Intelligence Service z Wielkiej Brytanii system „4x4”. Wzmiankowane narzędzie stanowi wynik kombinacji kodów dających możliwość uzyskania aż 16 różnorodnych ocen, począwszy od „A1” do „X4”. Przyjmuje się, iż informacje sklasyfikowane na poziomie „A1”, „A2”, „B1”, „B2” to informacje wiarygodne (nie zachodzi konieczność ich potwierdzenia). Pozostałe natomiast, zaszeregowanie na poziomie od „B3” do „X4”, są uznawane za informacje niewiarygodne, co wymaga w procesie analitycznym ich potwierdzenia oraz weryfikacji. Wykorzystane w ramach systemu „4x4” litery („A”, „B”, „C”, „X”) oraz cyfry („1”, „2”, „3”, „4”) mają ściśle znaczenie, gdyż:

- symbol „A” wskazuje że nie ma wątpliwości co do autentyczności, wiarygodności, jak też kompetencji źródła;
- symbol „B” oznacza, iż informacja pochodzi ze źródła, które w większości przypadków było wiarygodne;
- symbol „C” wskazuje, że informacja pochodzi ze źródła, które w większości przypadków nie było wiarygodne;
- symbol „X” oznacza nowe, niesprawdzone źródło, którego autentyczność i wiarygodność oraz kompetencje nie są znane;
- kod informacji „1” pozwala traktować informacje jako prawdziwe bez jakichkolwiek zastrzeżeń;
- kod informacji „2” wskazuje, iż informacja jest osobiście znana źródłu informacji;
- kod informacji „3” oznacza, że informacja nie jest znana źródłu osobiście, ale jest potwierdzona przez inne źródła;
- kod informacji „4” wskazuje, iż informacja nie może być oceniana lub informacja nie jest znana osobiście źródłu informacji i nie może być potwierdzona w żaden inny sposób⁷⁷.

6. SYSTEM WSPARCIA PROKURATORA – MODUŁ ANALITYCZNO-ŚLEDCZY ORAZ JEGO ZALETY

„W ostatnich czasie coraz powszechniejsze staje się wykorzystanie analizy kryminalnej przez śledczych, jednak rezerwy niewykorzystanych możliwości tej metody wspomaganie ich pracy pozostają nadal ogromne”⁷⁸.

Niewątpliwie analiza kryminalna winna być powszechnie stosowana w ramach śledztw wielowątkowych, rozbudowanych, w szczególności w obszarze przestępczości finansowo-skarbowej, zorganizowanej oraz gospodarczej⁷⁹.

⁷⁷ Zob. A. Mroczek, *Analiza kryminalna...*, s. 60-61.

⁷⁸ A. Saj, *Wykorzystanie analizy...*, s. 271.

⁷⁹ Zob. M. Gabriel-Węglowski, *Analiza kryminalna...*, s. 125.

Obecnie w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury na terenie całego kraju jest wdrażana bardzo pomocna w sferze analitycznej – ceniona przez prokuratorów pełniących swoje obowiązki w wydziałach gospodarczych Prokuratur Okręgowych oraz Prokuratur Regionalnych – aplikacja w postaci Systemu Wsparcia Prokuratora – Moduł Analityczno-Śledczy.

Moduł analityczny po dokonaniu importu określonych danych (w tym rozbudowanych plików JPK – Jednolity Plik Kontrolny) pozwala na wykonywanie analiz danych bilingowych w drodze wygenerowania:

- 1) statystyk – operacje analityczne (statystyki połączeń pomiędzy wybranymi MSISDN, statystyki dla MSISN);
- 2) statystyki logowań w stacjach BTS, statystyki użycia numeru IMEI dla MSISDN;
- 3) wyszukiwania – operacje analityczne (wspólne MSISDN dla MSISDN, wspólne IMEI dla MSISDN, wspólne BTS dla MSISDN, krąg abonenta, obszar abonenta);
- 4) kalendarzy – operacje analityczne (kalendarz użytkownika MSISDN, kalendarz użytkownika IMEI, kalendarz logowań do BTS przez MSISDN, kalendarz współpracy MSISDN – IMEI)⁸⁰.

Wygenerowane w procesie analitycznym dane mogą być zwizualizowane na diagramie powiązań, na mapie, względnie na osi czasu. Dzięki możliwościom technicznym opisanej aplikacji po importowaniu danych bankowych nie stanowi problemu uzyskanie statystyk dla danych bankowych (statystyki przelewów na rachunku, statystyki przelewów dla właściciela rachunku, statystyki przelewów pomiędzy wybranymi właścicielami, zestawienie transakcji typu *input/output*, statystyki przelewów pomiędzy wybranymi rachunkami, kalendarz przelewów dla właściciela rachunku, kalendarz przelewów dla rachunku).

W toku prowadzenia wielowątkowych skomplikowanych spraw gospodarczych, których stopień trudności jest generowany wielokrotnymi przepływami finansowymi pomiędzy mnogimi rachunkami bankowymi, w ramach analizy danych bankowych możliwe są scalenie posiadaczy rachunków, jak też wizualizacja danych na diagramie powiązań, względnie wizualizacja tych danych na osi czasu, co znacząco wpływa na przejrzystość analizowanej materii.

Nadto tak pomocna w śledztwach finansowo-skarbowych dotyczących oszustw podatkowych, w tym popełnianych metodą karuzelową, analiza danych fakturowych pozwala na opracowanie statystyk dla tych danych (zastosowanie komendy: generuj zestawienie faktur, sumuj wartość faktur, ustal powiązania pomiędzy podmiotami, porównaj zgodność plików JPK wyszukaj powtarzających się sekwencji), które mogą zostać zwizualizowane na diagramie powiązań, względnie na osi czasu.

Postuluje się potrzebę udoskonalenia tego narzędzia analitycznego poprzez jego uzupełnienie o elementy zintegrowanego systemu dostępu do otwartych źródeł

⁸⁰ Zob. A. Lebedowicz, *Wykorzystanie białego wywiadu w działalności Policji i prokuratury*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2021, nr 1 (41), s. 71-72.

informacji – w formie dodatkowego – obok Modułu Analityczno-Śledczego – Modułu Informacyjnego, gdzie pewnym wzorcem mogłaby być witryna mojePanstwo.pl., stanowiąca otwarty zestaw aplikacji, który z uwagi na dużą liczbę funkcjonalności stanowi świetny instrument do eksplorowania sprawozdań, publicznych raportów, opracowań, a przy tym zapewnia dodatkowo możliwość automatycznej wizualizacji poszczególnych efektów wyszukiwań⁸¹.

W związku z powyższym stwierdzić należy, iż możliwości, jakie daje Moduł Analityczno-Śledczy, są bardzo wymierne, posługiwanie się tym jakże praktycznym *novum* (po odpowiednim przeszkoleniu) pozwala na przeprowadzenie analizy ogromnej liczby danych przetworzonych na formę elektroniczną, po ich zaimportowaniu do modułu. Prokurator podejmujący się samodzielnej analizy lub w kooperacji z asystentem prokuratora już na wstępie uzyskuje swoistą gratyfikację w postaci ogromnej oszczędności czasu, wynikającej z braku konieczności oczekiwania w kolejce innych zleceń na podjęcie się wykonania analizy przez wyspecjalizowaną komórkę prokuratury. Jeśli chodzi o efekty procesu analitycznego, to prokurator, który przeszedł wszystkie jego etapy, w pełni utożsamia się z wyprowadzonymi na jego kanwie konkluzjami. Organizowanie szkoleń z instruktą Modułu Analityczno-Śledczy było istotnym elementem upowszechniania analizy kryminalnej, jej popularyzowania poprzez wyjście poza hermetyczne wyspecjalizowane komórki prokuratury.

Bacząc na skalę prowadzonych śledztw gospodarczych oraz finansowo-skarbowych, poziom ich trudności, potrzebę wielopłaszczyznowego koncentrowania obszernego materiału dowodowego, można powiedzieć, że każdy prokurator czy też inny funkcjonariusz organów ścigania musi siłą rzeczy stać się obecnie po trosze – korzystając z technik analitycznych – analitykiem kryminalnym.

W latach 2019-2020 Prokuratura Krajowa zleciła jednostkom podległym przeprowadzenie szkoleń dedykowanych dla wszystkich prokuratorów z powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury w zakresie obsługi Systemu Wsparcia Prokuratora (Moduł Analityczno-Śledczy). Po przeprowadzonym instruktą jego uczestnikom na zasadzie pełnej dobrowolności umożliwiono korzystanie z tego zewnętrznego narzędzia analitycznego. Posługiwanie się SWP – pomimo zalet, jakie niewątpliwie posiada – nie stało się, wbrew zakładanym oczekiwaniom, zjawiskiem powszechnym. Jak dotychczas nie przeprowadzono na szczeblach lokalnych, ani na poziomie centralnym (w Prokuraturze Krajowej), badań, które obrazowałyby stan wykorzystania w praktyce omawianego narzędzia analitycznego przez prokuratorów. Oskarżyciele publiczni wciąż jeszcze w przeważającej mierze posiłkują się w porządkowaniu materiału dowodowego współpracą z wyspecjalizowanymi działami ds. analiz i informatyzacji prokuratur okręgowych i regionalnych. Słuszny skądinąd zamysł zmiany modelu myślenia prokuratorów w kategoriach zawodowych, by oprócz umiejętności śledczych rozwijali w sobie także zdolności analityczne, nie został jeszcze osiągnięty, co nie oznacza, że nie

⁸¹ *Ibidem*.

stanie się tak w najbliższej przyszłości dzięki podejmowaniu działań ukierunkowanych na pogłębioną popularyzację zalet SWP (Model Analityczno-Śledczy). W tym miejscu nadmienić należy, iż w drugiej połowie 2021 r. we wszystkich powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury oraz w Prokuraturze Krajowej wdrożono system PROK-SYS, czyli centralny system informatyczny dedykowany do obsługi „procesów związanych z digitalizacją akt postępowań przygotowawczych w sprawach karnych, a także sprawach cywilnych, sprawach administracyjnych i z zakresu JRWA, zarządzania sprawami i obsługi wymiany informacji z instytucjami zewnętrznymi oraz do obsługi procesów udostępniania zdigitalizowanych akt upoważnionym podmiotom”⁸². W obrębie wzmiankowanego systemu można wyróżnić dwie części obejmujące takie komponenty: Portal Zewnętrzny oraz Portal Wewnętrzny, przy czym korzystanie z Portalu Wewnętrznego wraz z jego podsystemami (do których daje on możliwość dostępu) uwarunkowane jest posiadaniem przez użytkownika stosownych uprawnień⁸³.

Jednocześnie Prokuratura Krajowa dąży obecnie do przeprowadzenia rozbudowy aplikacji SWP z wersji desktopowej do wersji przeglądarkowej, by finalnie doszło do zintegrowania tak zmodyfikowanej aplikacji z systemem PROK-SYS. Zrealizowanie w najbliższej przyszłości tego zamierzenia pozwoli na włączenie tego, jak dotychczas odrębnego narzędzia informatycznego skorelowanego z jego wszelkimi funkcjonalnościami, do obszaru wiodącego w prokuraturze systemu komputerowego. Zintegrowanie SWP z PROK-SYS niewątpliwie spowoduje spopularyzowanie tej aplikacji, która będzie powszechniej stosowana, aniżeli w ramach dotychczas funkcjonującego systemu zewnętrznego, niewątpliwie ułatwi też monitorowanie częstotliwości korzystania z tego narzędzia analitycznego, pozwalając wygenerować w tym zakresie miarodajne dane, co na chwilę obecną (wobec występowania SWP jako odrębnego systemu) nie jest praktykowane.

7. WARTOŚĆ DOWODOWA ANALIZY KRYMINALNEJ ORAZ POZYCJA PROCESOWA ANALITYKA KRYMINALNEGO

Analiza kryminalna jest także określana mianem „ekskluzywnej” policyjnej metody optymalizacji wykorzystania zgromadzonych danych⁸⁴. Jest ona ukierunkowana na „pozyskanie informacji, które nie są dostępne wprost, lecz pojawiają się dopiero po przeprowadzeniu wnikliwego oglądu dostępnych danych pod różnymi kątami. Co więcej próba przejścia od surowych danych do wniosków powinna często posiadać wartość dowodową”⁸⁵.

⁸² *Podręcznik Użytkownika Wewnętrznego Systemu PROK-SYS. Wersja 1.04*, Prokuratura Krajowa 2021, s. 12.

⁸³ Zob. *ibidem*, s. 13.

⁸⁴ Zob. J. Widacki, J. Konieczny, *Wersja śledcza, modus operandi, analiza kryminalna – teoretyczne podstawy śledztwa*, [w:] *Kryminalistyka*, red. J. Widacki, Warszawa 2016, s. 77, 82.

⁸⁵ M. Kiesel-Dorohinicki *et al.*, *Zintegrowane środowisko wspomaganie analizy kryminalnej*, [w:] *Metody sztucznej inteligencji w działaniach na rzecz bezpieczeństwa publicznego*, red. E. Nawarecki, G. Dobrowolski, M. Kiesel-Dorohinicki, Kraków 2009, s. 31.

Analiza kryminalna wprawdzie początkowo dotyczyła czynności operacyjno-rozpoznawczych, niemniej jednak z czasem zaczęła zyskiwać na znaczeniu jako analiza procesowa. Ten trend stanowi znaczący przyczynek do jej oceny w charakterze ewentualnego dowodu w sprawie⁸⁶.

Jak słusznie zauważa K. Woźniewski, efekty analizy kryminalnej w postaci pewnych ustaleń faktycznych z jednej strony mogą stanowić asumpt do dalszych czynności operacyjno-rozpoznawczych (podstawa faktyczna) i procesowych, z drugiej zaś w sytuacji ustalenia przez organ procesowy w ramach formalnie toczącego się śledztwa – na płaszczyźnie oceny dowodów – przydatności ustaleń faktycznych do wykazania istnienia głównego przedmiotu dowodzenia mogą one stanowić podstawę rozstrzygnięcia o przedmiocie procesu karnego⁸⁷.

Samo pojęcie dowodu – przyjmowane na gruncie nauki prawa karnego procesowego – zalicza się do pojęć wieloznacznych. W piśmiennictwie procesualistycznym już od drugiej połowy ubiegłego wieku wskazują na dziewięć jego znaczeń, przy czym na plan pierwszy z punktu widzenia prawników-praktyków wysuwają się cztery jego znaczenia, a mianowicie: 1) dowód pojmowany jako źródło dowodu, a więc osoba, względnie rzecz, od której pochodzi dany środek dowodowy; 2) środek dowodowy rozumiany jako nośnik informacji o fakcie, który podlega udowodnieniu; 3) postępowanie dowodowe, 4) ostateczny wynik przebiegu procesu myślowego, ukierunkowanego na uzyskanie pewnego osądu, ewentualnie jako przebieg rozumowania prowadzącego do osądu o pewnym stanie rzeczy⁸⁸.

Zagadnienie analizy kryminalnej jako dowodu może być rozpatrywane na dwóch płaszczyznach (z procesowego punktu widzenia). Z jednej strony stanowi ona pewną czynność okołoprocesową lub rzadziej procesową o charakterze faktycznym, która jest przeprowadzana w ramach określonego postępowania dowodowego przez osobę dysponującą wiedzą specjalistyczną uprawniającą ją do jej przeprowadzenia. Efektem procesu myślowego analityka kryminalnego jest specyficzny środek dowodowy sprowadzający się do stwierdzenia występowania relacji zachodzących pomiędzy danymi faktami charakteryzującymi się określonymi, specyficznymi właściwościami, które umożliwiają w danej sprawie poczynienie znaczącego dla dalszego kierunku śledztwa ustalenia faktycznego, pomocnego do uprawdopodobnienia, a nawet do uznania za udowodniony faktu głównego, w czym wyraża się duża wartość dowodowa omawianej analizy kryminalnej.

Z drugiej zaś strony samo sprawozdanie z analizy kryminalnej (występujące w piśmiennictwie pod nazwami bliskoznacznymi „raport”, „opinia”), stanowiące formę petryfikacji jej efektów, ma w dobie funkcjonowania społeczeństwa informacyjnego

⁸⁶ Zob. K. Patora, *Analiza kryminalna jako dowód w sprawach karnych*, „Przegląd Policynjny” 2018, nr 3 (131), s. 207.

⁸⁷ Zob. K. Woźniewski, *Charakter prawnodowodowy analizy kryminalnej*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, t. 38, s. 741.

⁸⁸ Zob. S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016, s. 353.

ogromne znaczenie dla organów procesowych. Nie sposób jest stracić z pola widzenia okoliczności, że znakomita większość przejawów ludzkiej aktywności podlega niejako automatycznej rejestracji w systemach informatycznych różnego typu⁸⁹.

Biorąc pod uwagę klasyfikację dowodów przyjętą dla potrzeb procesu karnego, ustalenia faktyczne poczynione przez analityka kryminalnego należy potraktować jako dowody pośrednie poszlakowe, prowadzące do stwierdzenia prawdziwości faktu głównego w drodze wnioskowania z okoliczności, faktów, które nie pozostają w relacji bezpośredniego związku z czynem zabronionym. Tego typu dowody nie mogą pozostać niedocenione⁹⁰.

Na chwilę obecną pomiędzy ekspertyzą kryminalistyczną a analizą kryminalną zachodzą istotne różnice w zakresie:

- 1) sposobu powołania biegłego i sporządzenia wniosku o przeprowadzenie analizy kryminalnej (do powołania biegłego dochodzi z chwilą wydania przez organ procesowy postanowienia o jego powołaniu, a podstawą sporządzenia analizy kryminalnej jest skierowanie do właściwej komórki organizacyjnej wniosku o dokonanie analizy kryminalnej);
- 2) pozycji procesowej podmiotu sporządzającego opinię/analizę kryminalną (opinię sporządza biegły, analiza kryminalna zaś jest opracowywana przez analityka kryminalnego);
- 3) wymogu posiadania „wiadomości specjalnych” przez podmiot wykonujący opinię/analizę kryminalną (biegły musi dysponować wiadomościami specjalnymi, gdy tymczasem takim wymogiem nie jest obarczony analityk kryminalny);
- 4) pouczeń formułowanych wobec podmiotów generujących opinię/analizę kryminalną (biegły jest pouczany o treści art. 233 § 4 Kodeksu karnego z dnia 6 czerwca 1997 r.⁹¹, odnoszącego się do kwestii odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywej opinii, gdy tymczasem analityka kryminalnego w toku procesu karnego traktuje się jako świadka – mimo iż *sensu stricto* nim nie jest, gdyż nie zaobserwował zjawiska stanowiącego przedmiot sprawy – pouczając o treści art. 233 § 1 k.k., regulującego kwestię odpowiedzialności karnej za podanie nieprawdy lub zatajenie prawdy);
- 5) etapu postępowania, gdzie może dojść do wydania opinii/opracowania analizy kryminalnej (ekspertyza kryminalistyczna może być dopuszczona na etapie zarówno postępowania przygotowawczego, jak i postępowania sądowego, natomiast analiza kryminalna może zostać opracowana na etapie tylko postępowania przygotowawczego, gdyż obecnie obowiązujące uregulowania nie przewidują instytucji analityka kryminalnego na szczeblu sądów powszechnych)⁹².

⁸⁹ Zob. K. Woźniewski, *Charakter prawnodowodowy analizy...*, s. 742–743.

⁹⁰ Zob. M. Wojtalewicz, B. Speichert-Zalewska, *Analiza kryminalna...*, s. 284.

⁹¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm.), dalej jako: k.k.

⁹² Zob. K. Patora, *Analiza kryminalna...*, s. 209.

Zdaniem M. Gabriel-Węglowskiego

procesowa analiza kryminalna nie jest dowodem *sensu stricto* w sprawie (w rozumieniu źródła dowodowego). Ale poprzez swoją istotę może posiadać fundamentalne znaczenie dzięki właściwemu umieszczeniu i zobrazowaniu w przebiegu zdarzeń określonych faktów, dowodów oraz powiązań pomiędzy nimi⁹³.

Takim dowodem *sensu stricto* może się stać w sytuacji, gdy dane postępowanie karne odnosi się do badania przebiegu innego procesu, gdzie taka analiza została wygenerowana. Jako jedyny wyjątek, gdy analityk może stać się biegłym, przywołany autor dopuszcza sytuację, w której organ postanowi uzyskać wiedzę co do sposobu wykorzystania danego oprogramowania analitycznego w celu oceny prawidłowości sporządzenia analizy w sprawie, a fakt ten ma znaczenie dowodowe⁹⁴.

Polemiczne stanowisko względem tych uwag zajął P. Chlebowicz, którego zdaniem do elementów konstytutywnych instytucji biegłego zaliczyć należy nie tylko przymiot wiedzy specjalnej, lecz także atrybut umiejętności dodatkowych przekraczających poziom przeciętny. W związku z powyższym analiza kryminalna jako rodzaj analizy informacji jest czynnością wiedzotwórczą, a prokurator czy też funkcjonariusz innej służby – bez odpowiedniego przeszkolenia, stosownego w tej materii przygotowania – nie będzie w stanie opracować analizy kryminalnej w sposób samodzielny⁹⁵.

K. Woźniewski wskazuje, iż w toku przewodu sądowego może dojść do odczytania – w oparciu na art. 393 § 1 k.p.k. – sądowej ekspertyzy z zakresu analizy kryminalnej, jednakże warunkiem tego jest konieczność jej uprzedniego wykonania w ramach przedmiotowego środka dowodowego, ewentualnie poprzez potraktowanie jako inny dokument urzędowy, który został złożony w postępowaniu przygotowawczym czy też sądowym lub innym postępowaniu przewidzianym ustawą⁹⁶.

Interesujące stanowisko w omawianej materii wyraził Sąd Apelacyjny w Lublinie, który zrównał na płaszczyźnie dowodowej analizę kryminalną sporządzoną przez analityka kryminalnego z opinią sporządzoną przez biegłego władającego wiedzą specjalną, stwierdzając, iż

analiza ilościowa przepływu towarów dokonana na podstawie interpretacji rozmów telefonicznych objętych kontrolą operacyjną stanowi taki sam dowód jak opinia biegłego i podlega takim samym kryteriom ocen. Analiza, o czym była mowa, została prawidłowo wprowadzona do procesu, jako pełnowartościowy dowód w sprawie⁹⁷.

⁹³ M. Gabriel-Węglowski, *Analiza kryminalna...*, s. 125.

⁹⁴ Zob. *ibidem*, s. 126.

⁹⁵ Zob. P. Chlebowicz, *Uwagi w związku z artykułem Michała Gabriela-Węglowskiego „Analiza kryminalna w pracy prokuratora”*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 4, s. 146-150.

⁹⁶ Zob. K. Woźniewski, *Charakter prawnodowodowy analizy...*, s. 742.

⁹⁷ Wyrok SA w Lublinie z 04.04.2017 r., II Aka 62/17, Lex 2306322.

Wnioski oraz ustalenia zamieszczone w sprawozdaniu końcowym z wykonanej analizy kryminalnej, które staną się wsparciem dla tezy aktu oskarżenia, mogą spowodować, iż analityk kryminalny może zostać wezwany przez sąd orzekający w charakterze świadka celem jego przesłuchania na okoliczność sporządzenia takiego sprawozdania. Wobec braku uregulowań kodeksowych (luka prawna) „opinia z analizy kryminalnej”, która jest dołączana do aktu oskarżenia, *nota bene* nie legitymuje się statusem środka dowodowego. Sąd, kierując się zasadą swobodnej oceny dowodów, podejmuje decyzję w przedmiocie mocy dowodowej wniosków analityka zawartych w sporządzonym przez niego sprawozdaniu. Wobec powyższego bardzo istotną rolę odgrywają zdolność jednoznacznego zaprezentowania przed sądem poczynionych ustaleń, jak też umiejętność obrony wniosków, które zostały zawarte w analizie⁹⁸. Ważne wskazówki odnoszące się do należytego przygotowania analityka kryminalnego w kwestii jego wystąpienia przed sądem można wysnuć z analizy orzecznictwa, poruszającego zagadnienia dotyczące biegłych sądowych⁹⁹.

ZAKOŃCZENIE

Zdaniem J. Koniecznego praca analityczna wprawdzie korzysta z implementacji do niej elementów metody naukowej, niemniej jednak jej wykonywanie w znaczącej mierze nosi znamiona sztuki¹⁰⁰. Analiza kryminalna jako narzędzie wykorzystywane do walki z szeroko pojętą przestępczością zorganizowaną i nie tylko doskonale sprawdza się w działaniach podejmowanych przez organy ścigania. Podnosi skuteczność wykrywania przestępców oraz dowodzenia winy ustalonym sprawcom. Aktualnie rozmiary danych, z jakimi musi się zmierzyć prowadzący śledztwo (szczególnie gospodarcze, lub finansowo-skarbowe), generują konieczność posiłkowania się „produktem” pochodzącym od analityka kryminalnego, pozwalającym na uporządkowanie zgromadzonego dotychczas materiału dowodowego i wynikającej z niego wiedzy, jak też dalsze właściwe ukierunkowanie prowadzonego postępowania przygotowawczego, czego następstwem winny być trafne decyzje procesowe. Nie sposób jest stracić z pola widzenia okoliczności, iż jak dowodzi praktyka, ryzyko pominięcia poprzez przeoczenie ważnych informacji wzrasta w postępie geometrycznym

⁹⁸ Zob. C. Fiertek *et al.*, *Metodyki postępowań w sprawach...*, s. 404.

⁹⁹ Zob. *ibidem*, s. 405. Chodzi tu przede wszystkim o wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 12.06.2008 r., K 50/05, w którym stwierdzono, że biegły sądowy to osoba posiadająca teoretyczne lub praktyczne wiadomości specjalne jako rzeczoznawca w danej dziedzinie, najczęściej potwierdzone stosownym dokumentem. Nadto odnieść się należy do wyroku SN z 18.07.1975 r., I CR 331/75, wskazującego, że wiadomości specjalne to szczególna wiedza specjalistyczna z zakresu danej dziedziny sztuki, techniki, transportu, komunikacji, informatyki, kultury, budownictwa, przemysłu, rolnictwa, chemii itd., obejmująca wiadomości wykraczające poza zakres wiedzy, jaką dysponuje ogół osób inteligentnych i ogólnie wykształconych.

¹⁰⁰ Zob. J. Konieczny, *Zagadnienia wprowadzające*, [w:] *Analiza informacji w służbach policyjnych i specjalnych*, red. J. Konieczny, Warszawa 2012, s. 21.

w stosunku do ich liczby¹⁰¹. Jako postulat *de lege ferenda* należałoby zgłosić potrzebę pilnego uregulowania – na płaszczyźnie procedury karnej (ustawowo) – kwestii dotyczących roli dowodowej analizy kryminalnej oraz pozycji analityka kryminalnego w procesie karnym. Pozwoli to na usankcjonowanie przetworzonych oraz wytworzonych informacji w postaci sprawozdań z analiz kryminalnych w pełnoprawny materiał dowodowy, a analityk kryminalny, jako podmiot legitymujący się wiadomościami specjalnymi w postaci zdolności do kojarzenia różnych rodzajów danych i wyciągający z tego procesu myślowego trafne, logiczne wnioski, zostanie potraktowany jako biegły w rozumieniu art. 193 k.p.k.

BIBLIOGRAFIA

AKTY NORMATYWNE:

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 1375 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 171 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o przetwarzaniu informacji kryminalnych (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 2448 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 kwietnia 2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1115).

Zarządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 marca 2016 r. w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów oraz innych działów administracji w powszechnych jednostkach organ organizacyjnych prokuratury (Dz. Urz. MS z 2017 r. poz. 174).

Zarządzenie nr 1012 Komendanta Głównego Policji z dnia 23 września 2004 r. w sprawie stosowania przez Policję analizy kryminalnej (Dz. U. KGP z 2004 r. Nr 20, poz. 124).

Zarządzenie nr 21/20 Szefa Centralnego Biura Antykorupcyjnego z dnia 18 sierpnia 2020 r. w sprawie regulaminu organizacyjnego Departamentu Analiz Centralnego Biura Antykorupcyjnego (Dz. Urz. CBA poz. 21).

Zarządzenie nr 26 Komendanta Głównego Straży Granicznej z dnia 15 kwietnia 2013 r. w sprawie wykonywania przez Straż Graniczną kryminalnej analizy operacyjnej i elektronicznego przetwarzania informacji kryminalnych (Dz. Urz. KGSG Nr 33).

Zarządzenie Prokuratora Generalnego nr 43/16 z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie wykonywania analizy kryminalnej w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury, sygn. PK I BP 020.76.2016, niepubl.

Zarządzenie Prokuratora Generalnego nr 43/16 z dnia 14 czerwca 2016 r. w sprawie wykonywania analizy kryminalnej w powszechnych jednostkach organizacyjnych prokuratury, sygn. PK I BP 020.76.2016, niepubl.

LITERATURA:

Aleksandrowicz T., *Biały wywiad w walce z terroryzmem*, [w:] *Rola mediów w przeciwdziałaniu terroryzmowi*, red. K. Liedel, P. Piasecka, Warszawa 2009.

Analiza kryminalna. Podręcznik dla analityków. Opracowanie Biura Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości, tłum. T. Surdykowski, W. Pietr, Warszawa 2020.

Chlebowicz P., Kamińska J., *Operacyjna analiza kryminalna w służbach policyjnych*, Warszawa 2015.

¹⁰¹ Zob. *Materiały szkoleniowe. Analiza kryminalna...*, s. 17, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=26> [dostęp: 18.06.2021].

- Chlebowicz P., *Perspektywy wykorzystania analizy kryminalnej w praktyce prokuratorskiej*, „Prokuratura i Prawo” 2013, nr 7-8.
- Chlebowicz P., *Uwagi w związku z artykułem Michała Gabriela-Węglowskiego „Analiza kryminalna w pracy prokuratora”*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 4.
- Czerwiński A., *Rola technik twórczego myślenia w pracy śledczej*, „Problemy Kryminalistyki” 1979, nr 138.
- Fiertek C. et al., *Metodyki postępowań w sprawach o poszczególne rodzaje przestępstw (opracowanie w ramach projektu „Budowa systemu wsparcia pracy prokuratora na etapie postępowania przygotowawczego i sądowego poprzez opracowanie metodyki w określonych kategoriach spraw)*, Warszawa 2018.
- Gabriel-Węglowski M., *Analiza kryminalna w pracy prokuratora*, „Prokuratura i Prawo” 2016, nr 10.
- Gdak I., *Analiza materiału dowodowego w procesie karnym*, Warszawa 2018.
- Gruza E., Goc M., Moszczyński J., *Kryminalistyka, czyli rzecz o metodach śledczych*, Warszawa 2008.
- Horosiewicz K., *Czynności operacyjno-rozpoznawcze w odniesieniu do przestępstw gospodarczych*, [w:] *Przestępczość gospodarcza. Istota zjawiska. Zasady odpowiedzialności, mechanizmy przestępcze i metody działania sprawców*, red. P. Łabuda et al., Warszawa 2018.
- Ignaczak W., *Wybrane zagadnienia analizy kryminalnej*, Szczytno 2005.
- Kaucz A., Kiedrowicz M., Skinder-Pik M., *Gromadzenie i przetwarzanie danych mających związek ze zwalczaniem przestępczości finansowej. Zasady dostępu, ograniczenia prawne*, Warszawa 2016.
- Kisiel-Dorohinicki M. et al., *Zintegrowane środowisko wspomaganie analizy kryminalnej*, [w:] *Metody sztucznej inteligencji w działaniach na rzecz bezpieczeństwa publicznego*, red. E. Nawarecki, G. Dobrowolski, M. Kisiel-Dorohinicki, Kraków 2009.
- Kobyłas M., *Analiza kryminalna dla studentów bezpieczeństwa wewnętrznego*, Szczytno 2014.
- Kołodys M., *Analiza przepływów finansowych jako szczególna technika analizy kryminalnej. Praktyczne wykorzystanie*, „Przegląd Bezpieczeństwa Wewnętrznego” 2015, nr 13.
- Konieczny J., *Wprowadzenie*, [w:] *Pomiędzy kryminalistyką i procesem karnym. Z zagadnień analizy śledczej*, red. J. Konieczny, Opole 2018.
- Konieczny J., *Zagadnienia wprowadzające*, [w:] *Analiza informacji w służbach policyjnych i specjalnych*, red. J. Konieczny, Warszawa 2012.
- Kowalczyk I., *Polska Policja w drodze do integracji z UE*, [w:] *Polska w systemie bezpieczeństwa wewnętrznego Unii Europejskiej, materiały z ogólnopolskiej konferencji popularnonaukowej*, Warszawa, 26 listopada 2002 r.
- Lebiedowicz A., *Wykorzystanie białego wywiadu w działalności Policji i prokuratury*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury” 2021, nr 1 (41).
- Liedel K., Piasecka P., Aleksandrowicz T.R., *Analiza informacji. Teoria i praktyka*, Warszawa 2012.
- Mądrzejowski W., *Przestępczość zorganizowana. System zwalczania*, Warszawa 2019.
- Mroczek A., *Analiza kryminalna. Zarys*, [w:] *Analiza informacji w zarządzaniu bezpieczeństwem*, red. K. Lidel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz, Warszawa 2013.
- Patora K., *Analiza kryminalna jako dowód w sprawach karnych*, „Przegląd Policyjny” 2018, nr 3 (131).
- Piasecka P., *Cykl analityczny jako narzędzie w zarządzaniu bezpieczeństwem*, [w:] *Analiza informacji w zarządzaniu bezpieczeństwem*, red. K. Lidel, P. Piasecka, T.R. Aleksandrowicz, Warszawa 2013.
- Podręcznik analizy kryminalnej dla funkcjonariuszy pionu operacyjno-śledczego, Opracowanie Biura Narodów Zjednoczonych ds. Narkotyków i Przestępczości*, tłum. T. Surdykowski, W. Pietr, Warszawa 2020.
- Podręcznik Użytkownika Wewnętrznego Systemu PROK-SYS. Wersja 1.04*, Prokuratura Krajowa 2021.
- Saj A., *Wykorzystanie analizy kryminalnej w procesie karnym*, [w:] *Przestępstwa rzadko podejmowane przez organy ścigania, Aspekty kryminalistyczne, materialnoprawne i procesowe*, red. M. Trybus, T. Wilk, Rzeszów 2013.
- Sprengel B., *Praca operacyjna policji*, Toruń 2018.
- Stromczyński B., Waszkiewicz P., *Biały wywiad w praktyce organów ścigania na przykładzie wykorzystania serwisów społecznościowych*, „Prokuratura i Prawo” 2014, nr 5.

Świączkowski B., *Wykorzystanie tzw. białego wywiadu w działalności analityczno-informacyjnej Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego*, [w:] *Biały wywiad. Otwarte źródła informacji – wokół teorii i praktyki*, red. W. Filipkowski, W. Mądrzejowski, Warszawa 2012.

Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2016.

Widacki J., Konieczny J., *Wersja śledcza, modus operandi, analiza kryminalna – teoretyczne podstawy śledztwa*, [w:] *Kryminalistyka*, red. J. Widacki, Warszawa 2016.

Widacki J., *Kryminalistyka*, Warszawa 2002.

Wielki R., *Typy kryminalistycznej analizy informacji*, „Prokuratura i Prawo” 2022, nr 1.

Wojtalewicz M., Speichert-Zalewska B., *Analiza kryminalna – efektywne narzędzie zwalczania zorganizowanej przestępczości ekonomicznej*, „Przegląd Policyjny” 2019, nr 4 (134).

Woźniewski K., *Charakter prawnodowodowy analizy kryminalnej*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2017, t. 38.

Ziółkowska A., *Biały wywiad jako narzędzie uzupełniające czynności z zakresu techniki kryminalistycznej*, „Acta Universitas Lodziensis. Folia Iuridica” 2018, t. 82.

ORZECZNICTWO:

Wyrok TK z 12.06.2008 r., K 50/05.

Wyrok SN z 18.07.1975 r., I CR 331/75.

Wyrok SA w Lublinie z 04.04.2017 r., II Aka 62/17, Lex 2306322.

INNE ŹRÓDŁA:

Definition and Types of Crime Analysis, International Association of Crime Analysis, http://www.iaca.net/Publications/Whitepapers/iacawp_2014_02_definition_types_crime_analysis [dostęp: 16.06.2021].

Krysmann G., *Materiały szkoleniowe: Analiza kryminalna. Możliwości jej wykorzystania w prowadzonym postępowaniu przygotowawczym*, Biuro Prezydialne Prokuratury Krajowej (Karpacz, 1-5 czerwca 2009 r.), s. 20, <http://www.zielona-gora.po.gov.pl/index.php?id=26> [dostęp: 18.06.2021].

Słownik języka polskiego PWN, www.sjp.pwn.pl/sjp/informacja [dostęp: 16.06.2021].

Use of Crime Analysis in Law Enforcement

SUMMARY

Crime analysis is a very useful tool supporting law enforcement authorities in the process of establishing an objective truth. This article provides an insight into scientific views on its definition, kinds, methods, forms, analytical techniques, and the legal grounds for its application by law enforcement agencies who are the guardians of public order. It also refers to the use of data derived from open sources in the process of a crime analysis. It also presents the practical aspects of the Prosecutors' Support System – Analysis & Investigative Module (*System Wsparcia Prokuratora – Moduł Analityczno-Śledczy*) and provides positive predictions for its integration with the PROK-SYS system. This article also mentions a controversial issue such as the evidentiary value of this subsidiary tool which allows to review multi – source evidence (gathered on various planes of research) as well as the role played by a crime analyst in the criminal procedure. Based on those considerations, the author makes *de lege ferenda* conclusions on the equivalence of the position of a crime analyst and an expert witness so that crime analysis can become a fully valid evidence as compared with crime expert's opinion.

Keywords: crime analysis, crime analyst, analytical cycle, IT tools, open source